

ALDOUS HUXLEY: MAYMUN VE ÖZ*Merve Demir*

Aldous Huxley “*Maymun ve Öz*” romanını 1948 yılında yazmıştır. Savaş sonrası dönemin etkileri ve travması yazılan eserin zihniyeti kapsamında epey hissedilirdir. Roman genel olarak iki kısma ayrılmaktadır. Birinci bölüme “*Tallis*” ismi verilmiştir, ikinci kısımda ise “*Maymun ve Öz*” isimli bir senaryo yer almaktadır. Bahsi geçen iki kısım görünüşte birbirinden oldukça bağımsız gözükse de ideoloji noktasında bir araya gelmektedirler. Gülden Ertuğrul’a göre birinci bölümün ismi olan *Tallis* kelimesi “*Tallith*” kelimesine benzemektedir ki bu da Ortodoks Yahudilerinin dua ederken örtündükleri geleneksel bir kıyafetin adıdır, bu örtüden de romanın içeriğinin çatısı altında şöyle bir anlam çıkarılabilir: insanın özünün gururlu görüntüsünden sıyrılıp olduğu gibi çıplak olarak gösterilmesi. İlk kısımda medeniyet, insanın zayıf ve kusurlu taraflarını bir dereceye kadar örtmüştür ama ikinci kısımda medeniyetin gölgesinden sıyrılan insan hem zavallı hem de çok iğrenç bir varlık olarak resmedilir. (Huxley, 1966, syf. 86) Peki medeniyet gerçekten insanların içindeki kötülüğü örten ve onları disipline eden bir yapılanma mıdır? İnsanların vücutları manipülasyonlar ile kısıtlanıp şekillendirilebilir mi?

Foucault’un “*Discipline and Punishment*” kitabında ele aldığı konulardan biri olan “*Docile body*” ve “*biopolitics*” kavramları kısaca bireylerin iktidar tarafından şekillendirilerek tek bir kalıba sokulmasıdır. Bunu kültürel normları, dini ve inançları kullanarak yapar. Burada bahsi geçen iktidar kavramı güç olarak değerlendirilmelidir. Bireylerin ve toplumların bir arada disipline edilebilmesi ve yöneltmesi durumudur. Foucault’a göre günümüzde kurumların amacı bireyi dışlamak değil, sabitleyerek sisteme dahil etmektir. “Makine insan” betimlemesinde hem ruh maddeye indirgenir hem de genel bir terbiye yöntemi oluşturulur. Ona göre özgürlükleri keşfeden, aydınlanma çağı disiplinlerini de keşfetmiştir. Huxley bu distopyasında dinlerin ve medeniyetlerin bireyleri nasıl tekdüzeleştirdiğini, disipline etmesinin yanı sıra mekanikleştirdiğinin resmini çizmiştir. Romanda “*Medeniyetlerin dinlerden daha iyi arkadaşları yoktur*” (Huxley, 1966, syf. 34) alıntısından da anlaşılacağı üzere medeniyetler varlıklarını sürdürmek için dine ihtiyaç duyarlar çünkü dinler insanları aynı çatı altında toplayabilir, kolayca bir arada tutarak tek elden şekillendirebilir. Huxley distopyasında Hristiyanlık adı altında ele aldığı tanrı figürüne tam ters olarak “*Belial*” karakterini yaratmıştır. Her ne kadar ikisi bambaşka inançlarda bambaşka anlamlara gelse de unutulmamalıdır ki her iki tanrı figürü de insanlar üzerinde bir çeşit güce sahip olan iki figürdür, ki bu isimlendirmeler

ve inançlar insanlar tarafından bu ‘tanrılara’ yüklenmiş anlamlardan ibarettir. Bütün inançlar sistemi ve anlamlandırmalar korku üzerine kurulmuştur. Kutsal kitaplarda ve dini öğretilerde de bireylerin yapmasının doğru olmayacağı şeyler hep korku üzerine temellendirilmiştir. Örneğin romanın ikinci kısmında bir rahip ve kız öğrencinin arasında geçen konuşmada dini bir el kitabına göre kadın doğası kutsal değildir ve kötülüğün doğumuna sebebiyet verir öğretisi geçmektedir. Öğrencilere bu sorgulanmamış öğretiler küçük yaşlarda öğretilerek manipüle edilmektedir. Onların algıları gerçekleri görmeksizin sadece kabullendirilmeye programlandırılmıştır, eğer söylenenleri kabul etmezler ise sonuçları felaket olacaktır. Öğrenciler de bu korkular ile yetiştirilmektedirler.

Huxley’in ayna tuttuğu bir diğer nokta ise insanların tözsel olandan uzaklaşıp makineleşmesi ve kendi yarattıkları putlara inanmasıdır. Kitapta Gandhi’nin ölümü masumiyetin ve iyiliğin ölmesi olarak yorumlanabilir. Sanayileşmenin de etkisiyle insanlar gittikçe daha çok mekanikleşmiş ve duygularını en alt safhaya indirgemeye başlamıştır. Romanda III. Dünya Savaşı’ndan sonra kurulan yeni düzende insanlar yılda sadece bir kez çiftleşebilmektedir ve bütün anneler aynı zamanda doğum yapmak zorundadırlar. Eğer çocuklar engelliyse kurban edilirler. Bu distopik görüntü aslında gerçekte var ettiğimiz tabulardan çok da uzak değildir. Bu koyulan kurallar ve inançlar sistemi bireyleri tamamen sınırlandıran limitlerden başka hiçbir şey değildir.

Sonuç olarak ütopyaların aksine distopik anlatılar insanlığın gelecekte ne gibi felaketlerle yüzleşebileceğini içeren olumsuzluklar silsilesidir. Ama günümüzdeki pratiklerden ne kadar uzaktır orası tartışmalıdır. Distopya denilince akla gelen ilk isimlerden birisi olan Aldous Huxley döneminin de etkisinde kalarak birtakım sıkıntıları resmettiği “*Maymun ve Öz*” distopyasında kıyamet sonrası olanları eleştirel bir dille okuyucuya aktarmıştır. Okuyucuda pek çok soru işareti bırakan roman Michael Foucault’un “*Discipline and Punishment*” kitabının da ışığında incelenmiştir. Bireylerin gittikçe daha çok içsel olandan uzaklaştırılıp kurumların da etkisiyle tekdüzeleştirilmesini aynı zamanda manipülasyonlar ve propaganda yöntemleriyle gerek korkutularak gerekse sindirilerek mekanikleştirilmesi bu distopyanın genel çerçevesini oluşturmuştur.

KAYNAKÇA

Ertuğrul, G., (1977)., *Aldous Huxley'in Ütopik Dünyası*. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Yayınları

Huxley, A., (1966)., *Ape and Essence*, London: Chatto and Windus.